

שבת ON ברוך שאמר THE PRAYERS THAT PRECEDE

Very few sections of the תפילות offer the variety of prayers that we find in the section of תפלת שהרית that precedes ברוך שאמר on שבת. נוסח אשכנז is unique in that it offers only מזמור שיר הנכתב הבית לדוד which it does on weekdays as well. Let us look at some examples:

מנהג ספרד-הודו-ארוממך (תהלים ל')-פסוקים: י-י מלך, י-י מלך, י-י ימלך לעלם ועד. י-י מלך, י-י מלך, י-י ימלך לעלם ועד. והיה י-י למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה י-י אחד ושמו אחד. הושיענו י-י א-להינו, וקבצנו מן הגוים, להודות לשם קדשך, להשתבח בתהלתך. ברוך י-י א-להי ישראל מן העולם ועד העולם, ואמר כל העם אמן, הללוי-ה. כל הנשמה תהלל י-י, הללוי-ה; למנצח מזמור לדוד (יט')-רננו צדיקים בה' (לג')-לדוד בשנותו (לד')-תפלה למשה (צ')-ישב בסתר (צא')-מזמור שירו (צה')-שיר למעלות אשא (קכא')-שיר המעלות לדוד (קכב')-שיר המעלות אליך (קכג')-שיר המעלות לדוד (קכד')-הללוי-ה הללו (קלה')-הודו לה' (קלו')-ברוך שאמר²

Notes: (1) מנהג ספרד begins with these פסוקים and fragments of פסוקים as a proclamation of G-d's hegemony. This practice is similar to the custom of beginning and ending our תפילות with אדון עולם and the custom of reciting עלינו לשבח at the end of each תפלה. (2) Notice that the chapters of תהילים are recited in the same order as they appear in the book of תהלים. נוסח אשכנז does not follow that order. (3) The paragraphs of שיר המעלות that are recited begin with the second one, chapter 121 and not with the first one, chapter 120, שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. Chapter 120 is omitted because it opens with the words: בצרתה לי קראתי ויענני, when I am in difficulty I call out to G-d and He responds to me. It was deemed inappropriate to refer to צרה, troubled times, on שבת. (4) In נוסח מרוקו they recite יגדל before ברוך שאמר.

נוסח תימן-הודו-ארוממך-לדוד ברכי נפשי (קג')-פסוקים: ה' מלך, והיה ה'-הושיענו; למנצח מזמור לדוד-רננו צדיקים בה'-לדוד בשנותו-תפלה למשה-ישב בסתר-מזמור שירו-שיר למעלות אשא-שיר המעלות לדוד-שיר המעלות אליך-שיר המעלות לדוד-הללוי-ה הללו-הודו לה'-ויכלו; המהלל לעולם ולעולמי עולמים, אנו עבדיך לך מודים. יודעים ומעידים ומגידים, שאין א-לוה בלתיך. ואין א-לוה זולתיך. ואין א-לוה

1. All the Hebrew numbers are references to chapters of תהלים unless otherwise noted.

2. Some סידורים contain the following note before ברוך שאמר:

קודם ברוך שאמר יש נוהגים לומר: כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללוי-ה; ברוך המנחיל מנוחה לעמו ישראל ביום שבת קדש.

כערכך. ואין א-לוה כיוצא בכך. ואין א-לוה אלא אתה לבדיך, ככתוב בתורתך, אתה הראת לדעת, כי ה' הוא הא-להים, אין עוד מלבדו- ברוך שאמר.

Notes: (1) מלכות of פסוקים does not open with the נוסח תימן (1). However, they add a prayer just before ברוך שאמר and after reciting the paragraph of ויכולו that contains the theme of מלכות. The words clearly are a proclamation of G-d's hegemony. The choice of the word: מעידים, testifying, may be an indication that this prayer is linked primarily to the paragraph of ויכולו, which is deemed to be testimony, rather than to ברוך שאמר. (2) Why in נוסח תימן they recite the paragraph of ויכולו before ברוך שאמר needs further inquiry.

סידור בני רומא-הודו לה' כי טוב-הודו לה' קראו בשמו עד אמן והלל לה'- למנצח מזמור לדוד-ה' מלך ירגזו עמים (צט')-פסוקים: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר חמתו - קוה אל י-י, חזק ויאמץ לבך, וקוה אל י-י. זכור רחמיך ה' וחסדיך, כי מעולם המה. אתה י-י, לא תכלא רחמיך ממני, חסדך ואמתך תמיד יצרני. תנו עז לא-להים, על ישראל גאותו, ועזו בשחקים. נורא א-להים ממקדשיך, א-ל ישראל, הוא נותן משגב לנו א-להי יעקב סלה. י-י צבאות, אשרי אדם בטח בכך. י-י הפיר עצת גוים, הניא מחשבות עמים. עצת י-י לעולם תעמד, מחשבות לבו לדר ודר. א-ל נקמות י-י, א-ל נקמות הופיע. הנשא שפט הארץ, השב גמול על גאים. עזרנו א-להי ישענו על דבר כבוד שמך, והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך. וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו, לבני ישראל עם קרבנו, הללוי-ה. מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. עשה עמי אות לטובה ויראו שנאי ויבשו כי אתה ה' עזרתני ונחמתני. וירא בצר להם בשמעו את רנתם. ויזכר להם בריתו וינחם כרב חסדו חסדיו. ויתן אותם לרחמים לפני כל שוביהם. הושיענו י-י א-להינו, וקבצנו מן הגוים, להודות לשם קדשך, להשתבח בתהלתך. אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד. וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צב-אות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד. ואמר ביום ההוא הנה א-להינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתנו. ברוך י-י לעולם, אמן ואמן. ברוך א-דני, יום יום יעמס לנו, הא-ל ישועתנו סלה. ברוך י-י א-להי ישראל מן העולם ועד העולם, ואמר כל העם אמן, הללוי-ה. הללוי-ה הללו; פסוקים: ה' מלך, והיה ה'-הושיענו-אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא-קדיש דרבנן-ברכו-ברוך שאמר.

Notes: (1) The סידור בני רומא begins with הלל הגדול and continues with קראו לה' הודו לה'. The placement of the two prayers seems to follow the literary technique of continuing with a prayer that begins in the same manner as the previous one; i.e. הודו לה'. (2) The סידור בני רומא includes within הודו only the portion from 'טו', דברי הימים א'. Then they recite 'ח-לו' and 'ה-לו'. Then they recite 'ה' למנצח מזמור לדוד ה' and 'ה' מלך ירגזו עמים. Then הודו continues with a unique set of פסוקים. (3) The placement of אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא needs further inquiry.

להבין את התפלה

needs further inquiry. (4) The present version of the **ברוך שאמר** and **ברכו** before **ברוך שאמר** differs substantially from the versions printed in the 1500's. The following represents the order of what was recited before **ברוך שאמר** in those **סידורים**:

סידור בני רומא–Bologna (1540)–**פסוקים**: ה' מלך, והיה ה'–**הושיענו**–**מזמור לתודה**– הודו לה' כי טוב– הודו לה' קראו בשמו–**למנצח מזמור לדוד**–ה' מלך תגל–ה' מלך ירגזו (צט')–**הללוי**–ה הללו את שם ה'– **ברוך שאמר**.

Perhaps the most interesting version is the one found in **נוסח רומניא**:

נוסח רומניא– **רננו צדיקים** (לג')–**לדוד בשנותו** (לד')–**תפלה לעני** (קב')–**לדוד ברכי נפשי** (קג')–**ברכי נפשי את ה'** (קד')–**לדוד אודך בכל לבי** (קלח')–**למנצח דוד מזמור ה' חקרתני** (קלט')–**למנצח מזמור לדוד** (קמ')– **מזמור לדוד ה' קראתיך** (קמא')–**משכיל לדוד** (קמב')–**מזמור לדוד ה' שמע** (קמג')–**לדוד ברוך ה' צורי** (קמד')–**ואומר תהלה לדוד** (קמה') עד סוף **ואומר הללוי**–ה הללו א– ל בקדשו (קנ') **ואומר ברכת השיר**: **תתהלל מלך בפי כל קדושים ובישרי לבב ובקרב ישרים**. **יתרומם וישתבח שמך מלכינו**. **במקהלות ישראל עמך יתפאר שמך וזכרך מלכינו מלך מלכי המלכים לנצח נצחים**. **ומבורך שמך מלכינו על כל ברכה ותהלה**. **ככתוב: ויברכו שם כבודיך ומרומם על כל ברכה ותהלה וכתוב וירוממהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו**. **במקהלות ברכו א–להים ה' ממקור ישראל**. **ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות**. **ואומר קדיש ואחר כך מזמור לדוד ה' מי יגור** (טו') **ואומר מלכות שמים יהי כבוד** –ה' מלך– הודו לה' כי טוב–הודו לה' קראו בשמו וכו' עד **וירא בער להם וכו' עד להשתבח בתהילתך ברוך ה' א–להי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללוי**–ה הללוי–ה הללו את שם ה'–**ברוך שאמר**.

Notes: (1) In **נוסח רומניא** they recited a greater number of chapters of **תהלים** than in any of the other versions. (2) No other version includes an ending **ברכה** before **ברוך שאמר**.

This may be a remnant of the practice we studied last week; i.e. **תפלת השיר**. (3) Professor Daniel Goldschmidt on page 133 of his book: **מחקרי תפלה ופיוט**, provides the following note concerning this version of what precedes **ברוך שאמר** on **שבת** according to **נוסח**:

רומניא:

ואין מנהג אחר ידוע, שבו אומרים ברכת השיר אחרי פרקי תהלים קודם הזמירות, ומה שנמצא בכתב יד במקומו נראה כתוצאת עריכה אחרי שהתנגדו לברכה זו מצד ההלכה. (בכתב יד אין התימה, אלא כתוב: שאתהו מלך מהולל בתשבחות).

Translation: A similar custom to recite a Bracha, Birchas Ha'Shir, after verses from Tehillim and before Baruch Sh'Amar, is not known. The handwritten notes that are found in the manuscript may be an indication that Halachic objections were raised concerning the recital of such a Bracha. The notes do not include the Bracha but instead provide that the following be recited: That You are King, made glorious by those who praise You.

The **סידור בני רומא** noted above that was published in Bologna in 1540 includes the recital of **מזמור לתודה** on **שבת** morning. The editor adds the following comment concerning the practice:

מזמור לתודה—יש מקומות שאומרים אותו בחול ולא בשבת. ובספר שבלי הלקט מצאתי הטעם כתוב בשם רבינו שלמה לפי שאין קרבן יחיד קרב בשבת ותודה קרבן יחיד וקרב בכל יום ולא בשבת. ומנהגינו לאומרו בשבת ולא בחול לפי ששבת יום הודאה הוא ובלשון זה פתח אדם ראשון במזמור שיר ליום השבת: טוב להודות לה' ולשון זה משש לשעבר, ולעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אין בטל. כל התפילות עתידין לבטל ותפלת הודאה אינה בטלה. וכן אמר דוד (תהלים נו', יג') עלי א—להים נדריך אשלם תודות לך, תודה לא נאמר אלא תודות, תורת הודאה וקרבן הודאה. ושבת יום מנוחה דוגמא לעתיד לבוא.

Translation: There are places that recite the paragraph of Mizmor L'Sodah only on weekdays and not on Shabbos. In the book, Shiblelei Ha'Leket, I found the reason in the name of Rashi why we omit this chapter of Tehillim on Shabbos. It is because the sacrifices of individuals were not permitted on Shabbos and the sacrifice of thanksgiving was deemed to be an individual sacrifice. Our custom is to recite this chapter of Tehillim only on Shabbos and not on weekdays because Shabbos is a day of thanksgiving. That is how the first man, Adam, began his prayer of Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos: Tov L'Hodos La'Shem, it is good to thank G-d, written in the past tense. In the future when the Moshiach comes, all sacrifices will be annulled except for the sacrifice of thanks. All prayers will be eliminated except for the prayers of thanks. So too said King David: I will redeem my vows, I will bring sacrifices to You. King David did not speak of one type of thanksgiving but of multiple types of thanksgiving. Prayers of thanks and sacrifices of thanks. This is compatible with the concept that Shabbos is a day of rest that is a sample of the world to come.

It is ironic that we omit the recital of **מזמור לתודה** during **תפלת שחרית** on **שבת** while allowing those present to recite the **ברכה** of **תודה**, **הגומל**.